

Maria Söderberg & Stig Linde

Att som professionell möta skam

I en studie av diakoner och socialsekreterare beskrivs tre olika sätt att bemöta människor som känner skam när de söker akut mat hjälp. I samband med dessa möten visar sig ett kollegialt stöd vara betydelsefullt, både för bedömning av bistånd och självreflektion.

Många människor är i akut behov av mat, bland annat på grund av bristande försörjningsmöjligheter och höjda matkostnader. De söker därför hjälp från församlingar och kommuner. Att söka hjälp för så basala behov som mat kan vara en utmaning för en människas självkänsla. Skam kan särskilt relateras till sådana livssituationer när hjälp behövs som en sista utväg. I boken *The shame of poverty* beskrivs skam som en social sanktion mot den som överträder den samhälleliga normen om självförsörjning (Walker, 2014). Denna generaliserande norm mot dem som lever i fattigdom riskerar att bidra till att skammen internaliseras hos de människor som drabbats, vilket kan leda till isolering, depression och förlust av agens. Skammen kan här förstås som både en utifrån drivande och inifrån tärande kraft. Naturligtvis präglas inte alla situationer som är relaterade till akut behov av mat av upplevelser av skam eller ovärdighet. I en undersökning i Finland 2012-2013 gavs personer som mottog matunderstöd möjlighet att besvara en enkät (Laihiala m.fl., 2017). Något mer än en tredjedel av de svarande angav att de kände skam. Personer över 65 år var de som i högst grad rapporterade skam, de yngsta minst. Könstillhörighet gjorde ingen större skillnad. Personer med de lägsta inkomsterna var också mer benägna att rapportera både personlig och social skam (A.a., 77).

Svensson m.fl. (2023) uppmärksammar hur professionella kan ut-

veckla strategier i strävan efter att "avstigmatisera" och motarbeta människors upplevelser av skam. Bland forskare finns ett intresse för – i detta fall professionellas – avsikter att skydda en annan människa från förnedring och skam (Starrin m.fl., 2003). Goffman (1959/2020, 63) använder begreppen "beskyddande åtgärder" eller "taktfullhet" för att beskriva sådana inslag i sociala interaktioner. Att en strävan efter värdighet kan inverka både på den person som får hjälp och den person som ger hjälp har uppmärskats exempelvis inom äldreforskningen i samband med omsorgsrelationer (Söderberg, Ståhl & Melin Emilsson, 2020).

Hjälp med att få mat kan naturligtvis sökas på många sätt, från enskilda eller organisationer. Denna studie avgränsas till två i Sverige allmänt förekommande och institutionaliserade verksamheter, socialtjänst och diakoni.

Kontext

Studien bedrevs i en svensk kommun och i ett pastorat. Intervjuerna ägde rum från maj till september 2023. Akuta matpengar betraktas i socialtjänsten som ett komplement när ordinarie försörjningsstöd inte täcker dagliga matkostnader, men det kan också övervägas när hjälpsökande människor av olika skäl hamnat i svårigheter (ibland uttryckt: "hävdar nöd"). Som grundprincip är "matpengar" en tillfällig akutåtgärd baserad på att försörjningsstöd är avsett att täcka hushållets matkostnader.

Matbistånd i kyrklig regi kan innebära ekonomiskt stöd. Församlingar serverar även mat och delar inte sällan ut matkassar (Leo Sandberg, 2023). Diakonalt arbete är en i hög grad decentraliserad verksamhet och församlingar bestämmer själva över sina insatser. Samtidigt, när flera församlingar organiserar sig som ett pastorat, finns det möjligheter till samordning och samarbete mellan församlingar och inom yrkesgruppen diakoner.

I en studie som utgår ifrån intervjuer med personer som söker ekonomiskt och materiellt stöd i församlingar (Leo Sandberg & Panicani, 2022) framkom tre skäl till att besökarna vänder sig till kyrkan: (i) försämrat stöd från socialtjänsten, (ii) lättillgängligt ansökningsförfarande och (iii) möjlighet att dölja den ekonomiska hjälpen för socialtjänsten. I en studie av de svenska stadsmissionernas bistånd visar Karlsson och Vamstad (2020) hur dessa organisationer i det civila samhället tillhandahåller akut hjälp för grupper som inte är berättigade till långsiktig hjälp från den offentliga sektorn. Det gäller bland annat EU-medborgare och papperslösa flyktingar.

Leo Sandberg, Angelin och Vamstad (2022) beskriver hur ett ökat behov av kostnadsfri eller billig mat för fattiga grupper möts av ett ökat utbud av mat distribuerat av organisationer i det civila samhället. Detta kan uppfattas som en ideal lösning för både minskad fattigdom och klimatkris. Författarna visar dock på

en spänning och en dubbelsidighet mellan synbart önskvärda effekter och allvarliga potentiella bieffekter och underliggande problem. Till det senare räknas en risk för institutionalisering av insatser från det civila samhället som innebär ett oklart ansvarstagande för bekämpandet av fattigdom. Baksidan av välgörenhet är att välgörenhet i allmänhet, och matunderstöd från välgörenhetsorganisationer i synnerhet, kan bidra till att arbetet för sociala rättigheter åsidosätts (Silvasti, 2015, 480). Det förstärker också utmaningar för socialsekreterare och diakoner att navigera bland oklara ansvarsområden och i strävanden efter att bemöta människor med värdighet. Syftet med denna studie var att undersöka hur socialarbetare och diakoner i Sverige beskriver och resonerar kring sitt förhållningssätt till personer som uttrycker skam i samband med behov av mathjälp.

Tre strategier – och en fjärde

Intervjuerna speglar hur de yrkesverksamma återkommande hanterar upplevelser av skam hos besökarna och att de utvecklar informella strategier för att minska inslagen av skam – för besökarnas skull och för sin egen.

En argumentationsbaserad strategi

Det vi kallat en *argumentationsbaserad* strategi innehåller tre teman: att hävda rätten till bistånd, att avdramatisera, och att ställa krav på ansvarighet. Den sociala rättigheten är artikulerad i sociallagstiftningen, rätten till bi-

stånd. I församlingen saknas en sådan legalt baserad rättighet. Likväl finns det ordningar – rättigheter men också skyldigheter – att förhålla sig till både som professionell och besökare.

”De som verkligen skäms ansöker sällan om akuta matpengar”, menar en intervjuad socialsekreterare. ”Det man skäms över är att ha bistånd överhuvudtaget.” Socialsekreteraren beskriver hur hen försöker att vara väldigt tydlig: att söka bistånd är en rättighet som man har som kommuninvånare. Rätten till bistånd framhålls som ett argument för att legitimera den hjälpsökandes initiativ till att söka stöd.

Ett annat sätt att möta den hjälpsökande i en skamfylld situation är det som en socialsekreterare kallar att ”avdramatisera, inte lägga någon värdering i att man söker om matpengar till exempel eller att man har hamnat i den situationen.” Sådant kan hända. Hen fortsätter: ”Det kan hända den bästa till och med”. En diakon menar att man kan försöka lindra skammen, i det att man berättar om att situationen inte är ovanlig: ”Jag vet någon nära som...”, och till och med kan ha drabbat en själv. Att tillämpa dessa och liknande argument handlar om att se pragmatiskt på situationen, som i någon mening kan beskrivas som universell, något som kan drabba vem som helst. En socialsekreterare använder ordet ”normalisera”, men menar att uttrycket också innebär en risk.

Sen är det klart att man, jag, vi vill ju inte normalisera det för mycket för då

har vi också ett problem, om det är det normala att komma till 'soc' [socialtjänsten] så fort... Vi vill ju inte att det ska vara första tanken som slår folk, utan man ska söka jobb och skriva in sig på Arbetsförmedlingen.

En ytterligare argumentation åberopar båda parter integritet och ansvar. En socialsekreterare beskriver att en hjälpsökande kan bli bemött med förståelse men att det ibland också kan uttryckas i kombination med krav på ansvarighet. Ett argument som att klientens pengar gått till att betala privata skulder godtas inte, klagör en socialsekreterare: ”... då är det ditt val och då får du stå för det. Jag kan inte hjälpa dig just nu”. Uppmaningen som följer är att ”se över sådana saker”, som vilka utgifterna är.

Sammanfattningsvis handlar denna strategi om hur de professionella för en argumentation med klienter utifrån olika utgångspunkter: en rättslig, en som åberopar allmänna mänskliga villkor och en som grundar sig på en människas ansvarstagande för sin egen situation.

En bemötandestyrd strategi

Denna strategi handlar om samspelet människor emellan, som i de här situationerna präglas av en på förhand givna asymmetri mellan en person som reglerar tillgången till resurser och en annan människa som har behov av sådana. Denna interaktion personer emellan kan benämnas ”bemötande”. I vad som här benämns *bemötandestyrd* strategi uppmärksammas

Tre strategier i mötet			En strategi utanför mötet
Argumentationsbaserad strategi	Bemötandestyrd strategi	Åtgärdsinriktad strategi	Professions-stärkande strategi
Att hävda rätten till bistånd Att avdramatisera Att ställa krav på ansvarighet	Respektfullt bemötande Att bekräfta en svår situation utan att värdera Att bygga relation och tillit	Ambitioner att försöka underlätta Att sätta ord på skammen Att avbryta och avleda skammen	Kollegialitet – för bedömning och uppbackning Självreflektion – ett professionellt ansvar

särskilt mellanmännsliga relationers kvalitet genom tre teman: respektfullt bemötande, att bekräfta en svår situation utan att värdera samt att bygga relation och tillit.

Betydelsen av att bemöta och bli bemött med respekt betonas återkommande. För en socialsekreterare är det ”jätteviktigt med ett korrekt bemötande, ett respektfullt bemötande” och detta även om den hjälpsökande kanske inte beviljas pengar. En socialsekreterare menar att hen har ambitionen att skapa en trevlig stämning i rummet även om beskedet kan vara jobbiga; ”jag kan välja hur jag väljer att ge dem [beslutet]”. I bemötandet av vuxna personer ryms även antagandet, enligt en socialsekreterare, att den hjälpsökande är förmögen att ta sitt eget ansvar. Det är problematiskt om socialsekreteraren inte förväntar någonting alls, ”för att då så gör jag ju en människa till ofullständig eller okapabel”.

Det förekommer att människor som söker matunderstöd framför ett tack till personalen. En socialsekreterare säger att det kan vara svårt att bemöta ett tack, ”för att jag gör mitt jobb och det är inte för att jag står här och försöker vara snäll mot dig”. Inte desto mindre framhåller hen att man ju kan vara tacksam för att man får ett bra bemötande. Samtidigt hävdar en diakon att ett tack är viktigt att ta emot, ”...det är det enda den har och kunna ge tillbaka, 'tack!'”.

Som en del i denna bemötandestyrd strategi framgår hur den professionella kan bekräfta en svår situation utan att värdera. En socialsekreterare säger:

Och då får man försöka liksom spegla det på något vis. ”Jag ser att det här är jobbigt för dig” och... att man får liksom bemöta dem, inte med att det är något fel i hur de känner utan att man får ju försöka förstå varför de känner som de gör.

En diakon ser som en möjlighet att lyfta fram att det är en styrka att komma och be om hjälp. Även sättet att ställa frågor har en stor betydelse

menar en diakon. ”Vad är det som har gjort att du har hamnat i den här situationen?” Detta kan framsägas i ett tonfall som inte är skuldbeläggande. En socialsekreterare formulerar på liknande sätt en fråga som hen menar kan vara rätt så bra att ställa, om man ställer den på rätt sätt. ”Vad var det som hände? Vad var det som gjorde att du prioriterade på det här sättet?”. Svaret kan ge ledning för hur man kan jobba vidare, om andra resurser kan behöva kopplas in. Ett icke värderande förhållningssätt med en frågande, eftersökande attityd, syns här kunna ge öppningar för en bedömning om tänkbare insatser.

I denna strategi ingår slutligen ett fokus på vikten av att bygga relation och tillit. Med människor som i någon mening kan beskrivas som sköra ger en socialsekreterare uttryck för en strävan efter att i första hand försöka bygga en relation. Man representerar naturligtvis en myndighet, ”men att man blir lite mer än en myndighetsperson”. Någon form av tillit behöver skapas. En diakon berättar om erfarenheten när personer har ringt och velat få kontakt, tid har bestämts, men sedan lämnat återbud. ”Då har jag tänkt så här att det finns en tvekan. De vågar inte riktigt.” Hen fortsätter:

Så har jag sagt ja, men vi kan väl, vi kan väl ses. Vi kan bara ta en kopp kaffe tillsammans och sitta och småprata. Så det har jag gjort med vissa, då kommer det efter hand, då.

En socialsekreterare resonerar om att vidga perspektivet till något utöver det ekonomiska biståndet.

Om jag nu beviljar matpengar här och nu, så någonstans också jobba lite med ”hur ska det fungera framåt?” Att jag kan mycket väl gå in och stötta upp på andra sätt, men då kanske vi behöver tänka på att jobba förebyggande.

Genom att i möjligaste mån sträva efter att skapa en relation kan den professionella tillsammans med den person som söker matbistånd få möjlighet att förtydliga en bakomlig-

gande problematik, som därmed kan lyftas fram och bearbetas.

Nyckelbegrepp i det bemötandestyrd förhållningssättet kan sammanfattningsvis utgöras av visad respekt, bekräftelse och tillitsskapande relation.

En åtgärdsinriktad strategi

En tredje strategi kommer till uttryck i resonemang om vad som kan göras för att lindra, bekräfta eller avstyra situationer som besökare definierar som skamfyllda. Denna *åtgärdsinriktade* strategi inbegriper attityder, gester och handlingar. Här ryms tre teman: ambitionen att försöka underlätta, att sätta ord på skammen samt att avbryta eller avleda skammen.

Med en medvetenhet om risken att skam och andra besvärande känslor kan uppträda hos den hjälpsökande beskriver de professionella ambitioner att försöka underlätta för den person som söker understöd. Detta är i linje med Goffmans resonemang om taktfullhet (1959/2020). En socialsekreterare berättar om hur hen kan möta upp klienter ”så att de inte behöver vänta i besöksrummet”. En annan socialsekreterare beskriver hur hen kan boka in en person en extra gång för att förklara situationen och praktiskt hjälpa till med den dokumentation som behövs: ”Kom hit så hjälper jag dig och så skriver vi ut och så”. Detta handlar inte om beslutet eller resultatet av ansökan utan om att undvika problem med ansökningsförfarandet. ”Så jag kan bara hjälpa till att bädda runt omkring, så att det kan bli komplett liksom.”

En diakon berättar om när det kommer någon som söker stöd. Hen hämtar ofta vatten, eller ”Vill du ha lite kaffe?” och kanske tänder ett ljus.

Och då så att mina öron, de blir stora så jag inte, så jag lyssnar och ”Vill du berätta?” ”Kan du berätta lite mer om det? Vad hände då?” Och då kan det ju också komma något annat som egentligen är en stor del av stressen, som inte bara ekonomiskt, så då, det är en konst. Men om jag är stressad och har små öron – ja då blir det inte så bra.

Framträdande är också den vikt som läggs vid att erbjuda besökaren hjälp med att sätta ord på och formulera vad det är personen känner är skamfyllt, eller skuldbelagt. "Vad är det i det här du berättar som gör att du känner att det här är skamfyllt?" frågar diakonen. Det kan då handla om att i samtalet med den hjälpsökande definiera skuld och skam, att det är olika fenomen.

Och det enklaste är, skuld är ju när man är skyldig pengar. Medan skam är någonting som uppfyller en själv, någonting som man gör som man skäms för, i sitt handlande eller sitt agerande. Och när man har gjort en definition av dom så brukar det också vara lite lättare att kunna gå vidare.

Andra förekommande resonemang uppmärksammar vad som kan ligga bakom skammen. En diakon uttrycker det så här:

Ja, det är djupast där det ligger tänker jag; att känna sig maktlös, ger skam. (---) För det handlar ju också om det här, att jag kan inte åka till stan och hämta min flicka fast jag har vårdnaden varannan vecka för jag har inte pengar till resan. Alltså, jag har inte makten.

Att erbjuda en möjlighet att prata om vad som ligger bakom eller under skammen kan skapa någon form av klarhet. "Maktlöshet, vanmakthet ger skam också" menar en diakon.

Det tredje temat inom strategin handlar om möjligheten, som en diakon beskriver det, att "avbryta skammen, i första blicken". Den som söker hjälp ska känna sig "rejält välkommen" och betraktas som "en lösningsfokuserad" person. Besökarens berättelse ska tas emot "på fullaste allvar". Sedan handlar det om att söka möjligheterna:

"Men.... just den här veckan så har vi fått frusen kyckling. Skulle det vara något för din familj?"; "Men, jag kan ringa till Pingstkyrkan för jag träffade dom förra veckan och hörde att dom...". Alltså så att det ska inte vara

en stängd dörr här, typ aldrig. Sen är det inte så att vi står och tömmer ut fickorna och liksom "Kom hit så får du hjälp". Men, men man ska kunna på något sätt att; "Nej, hyra, det har vi tyvärr ingen möjlighet med, men, jag kan ringa till din handläggare". Ibland hjälper det!

Detta aktiva förhållningssätt innebär inte att bortse från det obekväma eller ovärdiga i situationen utan mer att fokusera på de – om än av regler och resurstillgång begränsade – möjligheter som står till buds. Diakonen beskriver en ambition att "blåsa in nytt syre under föräldrarnas vingar" och exemplifierar vidare att det kan ta formen av ett paket kaffe eller blöjor eller en stund "när man bara lyssnar på eländet" – och att bekräfta: "Men du det här är, det här är för tufft". Det kan också i vissa fall framstå lämpligt att ställa en fråga till den hjälpsökande "Är det okej att vi bara ber för dig innan vi skiljs åt?" Detta, menar diakonen, sker "absolut inte jämt" och ska också kännas ganska naturligt.

Inom denna åtgärdsinriktade strategi demonstreras tre olika sätt att agera och bemöta skam: att praktiskt underlätta och göra interaktionen smidigare; att bekräfta och i en förhoppningsvis klargörande dialog bearbeta skamfrågan, eller att avbryta och avleda skammen.

En strategi utanför mötet

Frågan hur socialsekreterare och diakoner resonerar och beskriver sitt bemötande av enskilda människor visade sig också innefatta sådant som ägde rum utanför mötet, och som framställdes som betydelsefullt för själva mötet och bemöta och visa erkännande i förhållande till hjälpsökande människor. Detta gäller både själva bedömningen av ansökningar om stöd och hur man som professionell kan hantera egna känslomässiga reaktioner.

I både socialsekreterar- och diakonprofessionen framträder kollegialiteten som betydelsefull för agerandet i mötet med hjälpsökande människor,

och som en del av det; den kollegiala bedömningen. En socialsekreterare berättar om den möjligheten efter att ha träffat en person som söker understöd, att:

... gå upp till våra kollegor och prata och dra ärendet och se hur vi tänker och komma fram till en ganska samlad bedömning och få lite uppbackning, vilket också är väldigt skönt i vissa ärenden, när man börjar tvivla lite.

Inför ett beslut om ekonomiska utbetalningar pratar en diakon med sin kollega på följande sätt:

Att jag vill bolla och känna att det är rätt eller något annat perspektiv. Och det, det brukar jag också när jag träffar klienten också berätta. Jag behöver ta detta med min kollega. Är det okej att jag delar en del av din berättelse med henne? Och dom säger ja.

En diakon betonar vikten av att prata sig samman: "hur vi gör och hur vi tänker och vi pratar också jätemycket i hela pastoratet så att vi ska ha samma förhållningssätt". Det beskrivs som viktigt att göra så lika som möjligt och tänka så lika som möjligt. Diakonen pekar på vikten av att vara medveten om den makt de besitter och att inte riskera någon form av godtycklighet i fördelningen av tillgängliga resurser.

Slutligen uppmärksammas vikten av självreflektion som ett professionellt ansvar, där kollegialiteten inte enbart är knuten till bedömningssituationen utan beskrivs också vara en tillgång i reflektionen om hur hjälpsökande bemöts. De professionella kan ibland befinna sig i provocerande eller på andra sätt utmanande situationer, där "man inte har kunskap nog eller känner sig trött på det eller den". En diakon pratar om den "kollegiala möjligheten", ofta hos närmaste kollegan. Grupphandledning är ett annat forum. De intervjuade beskriver en vilja att reflektera, såsom när en socialsekreterare formulerar det så här:

Jag vill reflektera över mitt bemötande, men det är inte alltid man gör det för plötsligt säger någon någonting som irriterar en till döds eller gör att man får sympati så att man håller på att explodera. Då är det liksom kört någonstans (skratt). Det går ju inte att, vad heter det, vara helt opartisk i såna lägen.

Klienternas situation och mötet med dem väcker således känslor av olika slag. En hjälpsökande kan av den professionella upplevas som gnällig. Detta kan provocera de professionella som har mött människor med olika tunga bördor, där andra kan ha haft det betydligt värre. En diakon säger:

...och det kan handla både om trauman i livet och ekonomisk utsatthet, och som klarar det. Men då får jag ju också backa efter att tänka, men detta är ju hur hon eller han upplever det.

Självreflektionen tjänar till att hitta en relevant distans till en känslolös situation. Det gäller inte bara ”gnälliga” hjälpsökande. Diakonen pratar fortsättningsvis också om känslan av vanmakt.

Man blir den andres. Man tar den andres sinne och känslor. Och det är inte så ofta det sker vill jag ju säga, men, men när det sker då känner man vad det gör med en.

Självreflektion med stöd av kollegor uppges fylla en viktig funktion i sådana situationer där enskilda människor riskerar att uppleva skam vid behov av matunderstöd. Att reflektera över sitt agerande och sina uttryck indikerar ett professionellt ansvar och respekt för mötet med människor som söker hjälp.

Denna professionsstärkande strategi tillämpas på en annan plats än där hjälpsökande och professionell, med Goffmans uttryck, ”iscensätter” mötet dem emellan. Den äger rum i vad Goffman i en liknelse med teater kallar den bakre regionen, backstage. Där kan samspelet med hjälpsökande ifrågasättas och diskuteras, skilt från densamme.

Mötet mellan den som är i akut behov av mat och den professionella på scenen – den främre regionen, front stage – kräver som Goffman uttrycker det en insikt om ”att det verklighetsintryck som frammanas av ett framträdande är en ömtålig och spröd sak som kan falla sönder genom minsta felgrepp” (Goffman, 1959/2020, 111). Detta gäller, trots den asymmetriska relationen, interaktionens båda aktörer. Det finns skäl att betona betydelsen av den bakre regionen för att stärka möjligheten att interaktionen i den främre regionen ska bli värdig, för båda parter.

Främre och bakre region

En central underliggande tanke i denna studie är om och i så fall hur en beroendesituation som riskerar att negativt påverka en persons upplevelse av skam kan hanteras. Övergripande kan konstateras att de identifierade strategierna spänner över såväl det verbala som ageranden i stunden och är intänkta i ett mer långsiktigt arbete. Strategierna – här presenterade i idealtypisk form – bör förstås som överlappande. Det kan till exempel innebära att ett empatiskt bemötande – ett erkännande – i mötets ”nu” i form av en positiv respons på att klienten sökt hjälp kan utveckla en relationell grund för relevanta åtgärder och i gynnsamma fall bidra till en problemlösande relation. Detta kan sättas i relation till risken att skamkänslor kan få människor att avskärma sig från samhällets potentiella möjligheter till hjälp. Sammantaget visar de tre strategierna på betydelsen av en interaktiv relation mellan de hjälpsökande och de professionella i mötet (Morén, 1992). Som en strategi *utanför mötet* som benämns professionsstärkande strategi ingår uttryck för kollegialitet för stöd och självreflektion som ett professionellt ansvar. Detta understöds av Niemis påpekande att den viktiga självreflektionen inte enbart är en fråga för enskilda professionella utan bör ses som ett arbete som bör göras gemensamt; ”work communities should do it collectively” (Niemi, 2021, 2805).

Avslutande reflektion

Fem diakoner och fem socialsekreterare som arbetar med mathjälp har intervjuats. Genom att inkludera två yrkeskategorier som i stor utsträckning har likartad socialvetenskaplig utbildning och som inte sällan möter samma människor, eller människor i liknande situation, finns en intention i denna studie att komma bortom en viss kategori tjänstebefattningar. Ambitionen har varit att fokusera på kärnan i det professionella mötet med människor som uttrycker skam vid akut behov av mat.

Till studiens begränsning hör att enbart de yrkesverksamma har adresserats och inte de personer som söker hjälp. Det innebär att kunskap saknas om hur interaktionen har uppfattats av de hjälpsökande. Studien har inte heller efterforskat informanternas socialpolitiska åsikter. Det som här beskrivits kan förstås som tillvägagångssätt bland de intervjuade professionella i att hantera en socialpolitik kännetecknad av låga stödnivåer och strikta beviljningsgrunder för kommunala ekonomiska bidrag. Ett professionellt förhållningssätt demonstreras dock i den argumentationsbaserade strategin där rättighetsperspektivet framhålls av flera informanter. Det vore intressant och berikande att i en fortsatt forskningsansats belysa professionellas reflektioner kring sin yrkesetik.

MARIA SÖDERBERG

Diakon

Docent i socialt arbete,
universitetslektor vid
Socialhögskolan i Lund

STIG LINDE

Diakon

Docent i praktisk teologi med inriktning
på diakoni och socialt arbete
Lektor vid Socialhögskolan i Lund

Referenslista

- Goffman, E. (1959, svensk översättning 2020). *Självframställning i vardagslivet*. Lund Studentlitteratur.
- Karlsson, M. & Vamstad, J. (2020). New Deeds for New Needs: Civil Society Action Against Poverty in Sweden. *Voluntas*, 31(5), 1025–1036. <https://doi.org/10.1007/s11266-018-9964-3>
- Laihiala, T., Kallio, J., & Ohisalo, M. (2017). Personal and social shame among the recipients of charity food aid in Finland. *Research on Finnish Society*, 10, 73–85.
- Leo Sandberg, E. (2023). Matbistånd från Svenska kyrkan. I *Nyckeln till Svenska kyrkan – en skrift om organisation, verksamhet och ekonomi 2023*. Uppsala: Svenska kyrkan, 7–27.
- Leo Sandberg, E. & Panican, A. (2022). Ekonomisk hjälp från Svenska kyrkan – den instrumentella paradoxen och den fattiges utmattning. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 29(1), 27–46.
- Leo Sandberg, E., Angelin, A., & Vamstad, J. (2022). Civilsamhällets matdistribution – en ideal lösning på fattigdom och klimatkris? *Socialmedicinsk tidskrift*, 99(4), 522–533.
- Linde, S. & Söderberg, M. (2025) Mötet med människor som uttrycker skam vid akut behov av mat: Informella strategier bland professionella. *Diakonian tutkimus -aikakauskirja*. 2025, 1, s. 30-54. <https://doi.org/10.37448/dt.145992>
- Morén, S. (1992). *Förändringens gestalt: om villkoren för mänskligt bistånd*. Stockholm: Publica.
- Niemi, P. (2021). Recognition and the Other in Social Work. *British Journal of Social Work*, 51, 2802–2818. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaa023>.
- Silvasti, T. (2015). Food Aid – Normalising the Abnormal in Finland. *Social policy & Society*, 14, 471–482. <https://doi.org/10.1017/s1474746415000123>
- Starrin, B., Kalander Blomkvist, M. & Jansson, S. (2003). Socialbidragstagande och statusbunden skamkansla. En provning av ekonomi-sociala bandmodellen. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1, 24–47.
- Svensson, M., Jönson, H., & Johansson, S. (2023). Stigma-related barriers to participation in support groups for children: Social workers' experiences and destigmatizing strategies. *Child & Family Social Work*, 29, 24–34. <https://doi.org/10.1111/cfs.13048>.
- Söderberg, M., Ståhl, A. & Melin Emilsson, U. (2020) Dignity as a guiding principle for family care partners in the care of an old relative with dementia. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 34(1), 87-95, doi: 10.1111/scs.12708.
- Söderberg, M., Leo Sandberg, E., & Linde, S. (2025). Food aid professionals' thoughts on the dignity of visitors while maintaining their own. *Nordic Social Work Research*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2025.2451673>
- Walker, R. (2014). *The Shame of Poverty*. Oxford: Oxford University Press.